

Gledališče je neločljivo povezano s skupnostjo², saj ga določa soprisotnost akterjev in gledalcev oz. kolektivna narava recepcije. Seveda pa to ni edina plat gledališča, ki je povezana s skupnostjo. Tokratna številka *Amfiteatra* raziskuje različne načine vzpostavljanja skupnosti v dramatiki in gledališču od sredine 20. stoletja. Tu gre najprej za kolektivno naravo gledališke produkcije (v zadnjem času npr. pojav snovalnega in skupnostnega gledališča), potem za vzpostavljanje skupnosti med igralci/akterji/performerji in gledalci, za moč gledališča, da oblikuje in spreminja družbo oz. določeno skupnost, pa tudi za vprašanje, kako se takšna skupnost oblikuje že v samem gledališkem tekstu. Prispevki tokratne številke se teh vprašanj lotevajo z zelo različnih strani in v mednarodnem kontekstu.

Uvodni članek Tomaža Toporišiča tako predstavlja razvoj gledaliških kolektivov in nehierarhičnega načina ustvarjanja na Slovenskem od Gledališča Pupilije Ferkeverk do Slovenskega mladinskega gledališča. Prav eksperimentalna gledališča sedemdesetih, osemdesetih in devetdesetih let 20. stoletja so pustila odločilni pečat, ki je viden tudi pri sodobnih gledaliških skupinah, kakršne so En-Knap, Betontanc, Mini teater in Via Negativa.

Razširitev tega vprašanja v mednarodni prostor predstavlja analiza gledaliških kolektivov, ki so se na hrvaški neinstitucionalni sceni ukvarjali z ustvarjanjem skupnosti in s spreminjanjem družbe. Lucidno analizo tega razvoja je prispevala Višnja Kačić Rogošić, ki ugotavlja, da vse te skupine družijo želja po transformaciji posameznika in družbe.

Aldo Milohnić se ukvarja z aktualnima pojavoma – s snovalnim in skupinskim gledališčem – ki ju analizira prek odnosa ustvarjalne ekipe do režiserja in dramatika skozi zgodovino 20. in 21. stoletja pri nas.

Gašper Troha razširi obravnavano polje na dramsko besedilo oz. na vprašanje dramskega in ne več dramskega teksta. Gre za ponovno pojavljanje dramskega v delih Simone Semenič in za analizo, kako je izkušnja ne več dramskega teksta vplivala na sodobno dramsko pisavo, ki v večji meri ohranja prepoznavne karakterje, dejanje in družbenokritično sporočilo.

---

1 Uredništvo te številke in pisanje uvodnika je potekalo na AGRFT Univerze v Ljubljani v okviru raziskovalnega programa Gledališke in medumetniške raziskave P6-0376, ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

2 Ideja za tematsko številko se je rodila ob 50-letnici obstoja EG Glej, ki je bilo v svojem delovanju tesno povezano z raziskovanjem skupnosti v gledališkem ustvarjanju. V oktobru 2020 je pod naslovom Skupnost deluje potekal tudi mednarodni znanstveni simpozij, ki so ga organizirali UL AGRFT, SLOGI in Gledališče Glej.

Teoretične razprave so dopolnjene s štirimi študijami primerov. Najprej raziskava dela centra za mlade v Gani, ki skuša tudi prek gledališča opolnomočiti mlade iz marginaliziranih okolij Gane. Avtorja dokazujeta, da prav gledališče močno vpliva na razvoj samozavesti in motivacije. Branko Jordan v zanimivem članku analizira kolektivno ustvarjanje v skupini Beton Ltd. in nam prek lastne izkušnje odpira pasti in dileme igralskega kolektiva.

Gledališče DA-ja je umetniški pristop, ki ga je Marina Pallares-Elias razvila ob delovanju v Mehiki in sodelujočim omogoča soočanje z njihovimi travmatičnimi izkušnjami. Na drugačen način pa z umetnostjo vstopa v marginalna okolja Češke kolektiv Intelekturálně (intelektualni in ruralni), ki je za Praški kvadriennale pripravil projekt *Praga ni Češka* in ga potem razvijal naprej. Tu umetniški kolektiv razširja obzorje sodobnega intelektualca (običajnega sprejemnika umetnosti) z različnimi srečanji z ruralnimi prostori, njihovimi prebivalci in avtentičnimi zgodbami.

Tako se vračamo na izhodiščno ugotovitev, da je povezava med skupnostjo in gledališčem predvsem način, na katerega se skuša doseči transformacija vseh vpletenih. Čeprav je slednja, kot ugotavljajo tudi razprave, vedno le začasna, so spoznanja o možnosti vzpostavljanja skupnosti in njenih terapevtskih učinkih močno spremenila gledališko umetnost tako v Sloveniji kot v tujini.

Gašper Troha